

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ГАВРИЛОВА О. Ю.

аспірантка

Донецьк

Об'єктивна необхідність розробки інноваційної стратегії розвитку національної економіки, що обумовлює поступовий розвиток окремих галузей народного господарства, у цілому передбачає обґрунтування концептуальних положень до реформування існуючих економічних відносин з орієнтацією на довгостроковий економічний розвиток.

Відсутність механізму реалізації прийнятих законів, положень у вигляді інструментів, що дозволяють забезпечити реальність та ефективність впровадження теоретичних положень з інноваційного розвитку національної економіки, підтверджує науково-методичну та практичну актуальність дослідження концептуальних проблем подальшого розвитку національної економіки.

Розробка концепції інноваційного стратегічного розвитку дозволить оптимізувати дію зовнішніх та внутрішніх факторів підвищення ефективності інноваційних процесів на рівні національної економіки, окремих галузей і підприємств.

Теоретичні та методичні аспекти інноваційного розвитку представлені в наукових працях О. Амоші, Ю. Бажала, С. Ілляшенко, М. Чумаченка та багатьох інших. Проте, залишаються недостатньо дослідженими деякі питання інноваційної стратегії розвитку національної економіки. У зв'язку з цим подальші дослідження в цьому напрямі є необхідними та актуальними.

Метою статті є розробка та обґрунтування концептуальних положень інноваційної стратегії розвитку на основі загальнонаукових теоретичних і практичних досягнень сучасних економічних досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів.

За умов глобалізації, міжнародної інтеграції особливого значення набуває рішення проблем на теоретичному та практичному рівні адаптації національної економіки до світових стандартів, що потребує формування інноваційної моделі розвитку.

Використовуючи досвід розвинених країн, пріоритет в ефективній моделі національної економіки надається інноваційній складовій економічного зростання з урахуванням національних особливостей та відповідності прийнятій стратегії розвитку ринковим умовам.

Інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну потужність країни, її конкретні перспективи на світовому ринку, а також успішність розвитку регіонів, галузей, підприємств.

Нормативно-правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні базується на Конституції України і складається із законів України «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про науку і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності і технологічних парків» та інших законодавчих актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері.

Прийняті закони та нормативно-правові положення визначають правову основу для теоретичних та наукових досліджень. Так, у «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [1] пріоритетним виділено перехід України на інноваційно-інвестиційну модель, яка передбачає «визначення тих напрямків інноваційного розвитку економіки, з яких Україна здатна отримати рівень доданої вартості не нижчий (а можливо вищий), ніж той, що має місце в масштабах глобальної економіки».

Стратегія також охоплює конкретні сектори економіки, що мають пом'якшити критичну залежність України від імпорту та передбачають перспективи експорту, подальшої рівноправної участі економіки України в міжнародній інтеграції, до яких відноситься виробництво продуктів харчування.

Стосовно галузевих особливостей харчової промисловості, що безпосередньо пов'язана з вирішенням не тільки економічних, але й соціальних проблем шляхом задоволення потреб в якісному та раціональному харчуванні, метою інноваційного розвитку стає створення і впровадження новітніх технологій у виробництво, логістику, управління господарською діяльністю, що повинно підвищити конкурентні переваги окремих підприємств та галузей.

Слід відмітити особливе значення досліджень проблем інноваційного розвитку, пов'язаних не тільки зі структурою управління, але й системою функціонального розподілу у процесі впровадження ефективних форм спеціалізації та кооперації на основі досвіду провідних вітчизняних і зарубіжних підприємств до вдосконалення законодавчої бази.

Активізацію інноваційних процесів в економіці за допомогою використання виробничого потенціалу технологічної модернізації усіх сфер та видів господарської діяльності передбачено Програмою економічних реформ до 2014 року [2].

Інноваційна економіка характеризується специфічними якісними властивостями:

- ✦ чітко визначеною направленістю відтворювального процесу, що націлений на досягнення високої технологічної конкурентоспроможності країни за рахунок наукових знань, технологій, інформації;

- ✦ наявністю соціально-економічної інфраструктури, що відповідає рівню технологічної конкурентоспроможності найбільш розвинутих країн світу;
- ✦ наявністю технологічного і виробничого потенціалу – матеріальних і людських ресурсів, здатних забезпечити випуск конкурентної високотехнологічної продукції.

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» [3] джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є:

- ✦ кошти Державного бюджету України;
- ✦ кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим;
- ✦ власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;
- ✦ власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- ✦ кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб.

Бюджетне фінансування наукової та науково-технічної діяльності має забезпечуватися державою в розмірі не менше 1,7% ВВП України, що дозволить здійснити ефективну інноваційну стратегію. За умов сучасного дефіциту бюджетного фінансування інноваційної діяльності більшість вітчизняних підприємств здійснюють стимулювання нововведень за рахунок власних коштів та іноземних інвестицій.

З урахуванням світового досвіду, а також наявного інноваційного потенціалу країни, необхідно реалізувати заходи, що призведуть до позитивного соціально-економічного ефекту у довгостроковій перспективі.

Регулювання інвестиційної діяльності в Україні здійснюється на основі Законів України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», Указами Президента, а також Постановами та Розпорядженнями КМУ, згідно яких в Україні передбачено рівні права і гарантії захисту інвестицій для всіх суб'єктів господарської діяльності [4 – 6].

Усвідомлюючи важливість поліпшення інвестиційного клімату в Україні, головним завданням на короткострокову перспективу є вдосконалення необхідної правової та організаційної бази для створення дієздатних і сприятливих механізмів з формування та підвищення оптимального рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Для цього необхідно здійснити низку першочергових заходів з підвищення гарантій стабільності та захисту прав і свобод інвестора.

Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток» визначає стимулювання інвестиційної діяльності за рахунок зменшення відпливу капіталу; підвищення рівня капіталізації національних заощаджень та обсягів прямих іноземних інвестицій; створення умов для прискорення технологічної модернізації вітчизняного виробництва з метою підвищення його енергоефективності.

Одночасно потребує удосконалення нормативно-правова база для заохочення довгострокових фінансо-

вих інвестицій та інструментів кредитування, що дозволить залучити додаткові ресурси для реалізації інноваційних проектів. Для досягнення цієї мети необхідно також використовувати податкові пільги для інноваційних підприємств, а також створення спеціальних податкових режимів підтримки інноваційної діяльності в рамках технопарків.

Світовий досвід з формування моделі інноваційного розвитку економіки дозволяє обґрунтувати основні напрями формування нової моделі розвитку країни, серед яких основними є:

- ✦ визначення на державному рівні ефективних та обґрунтованих пріоритетів інноваційного розвитку економіки;
- ✦ забезпечення необхідним фінансуванням інноваційної діяльності на всіх рівнях державного управління;
- ✦ організація інноваційного процесу, що ґрунтується на формуванні високотехнологічних та науково-дослідницьких центрів інноваційної індустрії;
- ✦ створення регіональних науково-промислових комплексів, де зосереджено оптимальну кількість кадрових, інтелектуальних, фінансових, технологічних ресурсів державного і приватного секторів;
- ✦ забезпечення діяльності технопарків і технополісів, що дозволяють стати новітніми сферами з апробації та підготовки до практичного впровадження ефективних нововведень.

У контексті фінансування інноваційної діяльності в Україні окремої уваги заслуговує питання розвитку венчурного капіталу. Відомо, що, зокрема в країнах Європи і США венчурний капітал – важливий інструмент фінансування науково-дослідних робіт і розвитку високотехнологій, підтримки малого та середнього бізнесу. На жаль, роль венчурного капіталу у вказаних сферах в Україні залишається незначною.

Умовами успішної реалізації проектів венчурного інвестора є:

- ✦ наявність ринків і галузей, які швидко розвиваються (що залежить від зростання економіки в цілому);
- ✦ достатній рівень фондового ринку, який дозволяє створити сприятливі умови для використання венчурних інвестицій;
- ✦ наявність кваліфікованого менеджменту в усіх рівнях управління підприємствами на основі стратегічного розвитку окремих галузей, що дозволить ефективно використовувати надані інвестиції.

ВИСНОВКИ

Таким чином, перехід України до інноваційної стратегії розвитку залежить від науково обґрунтованої концепції реформування економічних відносин на основі діючих нормативно-правових положень та вітчизняного і зарубіжного досвіду впровадження новітніх сис-

тем управління окремими галузями, підприємствами та взагалі народним господарством. Аналіз діючих законів та нормативно-правових актів дозволяє обґрунтувати основні напрями активізації інноваційного розвитку, використання податкових пільг, удосконалення інвестиційного клімату та венчурного фінансування. Галузеві особливості, що впливають на інноваційну стратегію національної економіки, визначають конкретні практичні заходи до побудови механізму її ефективного розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920
2. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки. Комітет з економічних реформ при Пре-

зидентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pravda.com.ua/files/0/9/programa_reform.pdf

3. Про інноваційну діяльність: Закон України № 40-IV від 4 липня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 36.
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України № 1560-XII від 18 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47.
5. Про режим іноземного інвестування: Закон України № 93/96-ВР від 19 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 19.
6. Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні. Від 2 лютого 2011 р. № 389 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=389-2011-%EF

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри «Менеджменту та господарського права» Донецького інституту ринку та соціальної політики Б. Г. Шелегеда

УДК 346.26(045)

ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

ЧЕРНЕГА О. Б.

доктор економічних наук

ОРЛОВА В. О.

кандидат економічних наук

БОЧАРОВА Ю. Г.

кандидат економічних наук

Донецьк

Сьогодні беззаперечним є факт, що стан та особливості розвитку підприємництва є як одним із найважливіших факторів, так і одним із критеріїв економічного зростання та розвитку країни в умовах глобалізації. Закономірно, що це привертає увагу представників наукової спільноти до проблеми розвитку підприємництва. Однак, незважаючи на активізацію наукових досліджень у даному напрямку, фундаментальне значення існуючих робіт для розвитку теорії підприємництва, сьогодні існує ще багато аспектів даного феномену, яким не було приділено достатньої уваги, але які мають важливе значення для розуміння механізмів та особливостей його розвитку у різних країнах світу. Одним із таких аспектів є цивілізаційний потенціал розвитку підприємництва, під яким доцільно розуміти сукупність наявних і латентних властивостей цивілізації як соціально-економічної системи вищого порядку, які відтворюються на індивідуальному та груповому рівнях, сприяють або чинять перешкоди на шляху розвитку підприємництва та визначають його особливості.

Ураховуючи все зазначене вище, *метою* статті є визначення особливостей цивілізаційного потенціалу розвитку підприємництва України.

Становлення та розвиток підприємництва є одним із пріоритетних завдань та вимог розвитку української економіки. Однак, незважаючи на пріоритетність даного завдання та його актуальність, сучасні українські реалії фіксують ряд проблем, які стоять на заваді як розвитку підприємництва в цілому, так і прийнятті його як джерела довгострокового економічного зростання та розвитку, оскільки за визначенням Патрікофа А. та Сандерленд Дж. [1] та інших дослідників [2], підприємництво в Україні, як і в більшості країн, що розвиваються, приймає переважно форму «змушеного підприємництва», яке, на відміну від «можливісного підприємництва», є неспроможним у довгостроковому періоді виступати каталізатором інноваційних процесів, подальших структурних зрушень в економіці, оскільки орієнтоване на отримання лише швидкого доходу та не забезпечує достатнього рівня реінвестування капіталу.

Як засвідчують результати дослідження [3], найчастіше українців займає підприємницькою діяльністю спонукає прагнення до забезпечення високого рівня власного добробуту (73,5% респондентів); прагнення до самостійності та незалежності у діях (41,25% респондентів); безробіття, неможливість працювати за колишнім місцем роботи (33,25%)*. Лише 27% респондентів мотивом підприємництва називають прагнення мати пристойний імідж, соціальний статус у суспільстві; 26,25% – потребу в реалізації своїх здібностей, 21,5% – властивість характеру, потяг душі, 13,25% – прагнення до легкої праці, що дає значні та швидкі результати – 13,25%; потреба зробити кар'єру – 14,25%, інтерес до

* Сумарна частка розподілу альтернативних варіантів відповідей серед респондентів перевищує 100%, оскільки за умовами проведення даного опитування кожен респондент міг обрати декілька варіантів відповідей.